

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, अध्यापन समूह, माध्यमिक शिक्षा उपसमूह, राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी, ग्याजेटेड सिभिल मास्टर पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

यस पाठ्यक्रम योजनालाई दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ :

प्रथम चरण :-	लिखित परीक्षा (Written Examination)	पूर्णाङ्क :- २००
द्वितीय चरण :-	(क) सामूहिक परीक्षण (Group Test)	पूर्णाङ्क :- १०
	(ख) अन्तर्वार्ता (Interview)	पूर्णाङ्क :- ३०

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

प्रथम चरण : लिखित परीक्षा (Written Examination)

पूर्णाङ्क :- २००

पत्र	विषय	खण्ड	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली		प्रश्नसंख्या × अङ्क	समय
प्रथम	General Subject	Part I: General Awareness & General Ability Test	१००	४०	वस्तुगत (Objective)	बहुवैकल्पिक प्रश्न (MCQs)	५० प्रश्न × १ अङ्क	१ घण्टा ३० मिनेट
		Part II: General Technical Subject					५० प्रश्न × १ अङ्क	
द्वितीय	Technical Subject		१००	४०	विषयगत (Subjective)	छोटो उत्तर लामो उत्तर	४ प्रश्न × ५ अङ्क ८ प्रश्न × १० अङ्क	३ घण्टा

द्वितीय चरण : सामूहिक परीक्षण (Group Test) र अन्तर्वार्ता (Interview)

पूर्णाङ्क :- ४०

पत्र / विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	समय
सामूहिक परीक्षण (Group Test)	१०		सामूहिक छलफल (Group Discussion)	३० मिनेट
अन्तर्वार्ता (Interview)	३०		बोर्ड अन्तर्वार्ता (Board Interview)	-

द्रष्टव्य :

- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ ।
- प्रथमपत्र र द्वितीयपत्रको लिखित परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ ।
- वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नहरूको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
- बहुवैकल्पिक प्रश्नहरू हुने परीक्षामा कुनै प्रकारको क्याल्कुलेटर (Calculator) प्रयोग गर्न पाइने छैन ।
- विषयगत प्रश्नहरूको हकमा तोकिएको अंको एउटा लामो प्रश्न वा एउटै प्रश्नका दुई वा दुई भन्दा बढी भाग (Two or more parts of a single question) वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिने छ ।
- द्वितीय पत्रमा (विषयगत प्रश्न हुनेका हकमा) प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परिक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नहरूको उत्तर सोही खण्डको उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।
- यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।
- प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- यस भन्दा अगाडि लागू भएका माथि उल्लेखित सेवा, समूहको पाठ्यक्रम खारेज गरिएको छ ।
- पाठ्यक्रम लागू मिति : - २०७६/०७/२५

प्रथम पत्र (Paper I): General Subject

Part (I) : - General Awareness & General Ability Test (50 Marks)

1. **General Awareness and Contemporary Issues (25 ×1 Mark = 25 Marks)**
  - 1.1 Physical, socio-cultural and economic geography and demography of Nepal
  - 1.2 Major natural resources of Nepal
  - 1.3 Geographical diversity, climatic conditions, and livelihood & lifestyle of people
  - 1.4 Notable events and personalities, social, cultural and economic conditions in modern history of Nepal
  - 1.5 Current periodical plan of Nepal
  - 1.6 Information on sustainable development, environment, pollution, climate change, biodiversity, science and technology
  - 1.7 Nepal's international affairs and general information on the UNO, SAARC & BIMSTEC
  - 1.8 The Constitution of Nepal (From Part 1 to 5 and Schedules)
  - 1.9 Governance system and Government (Federal, Provincial and Local)
  - 1.10 Provisions of civil service act and regulation relating to constitution of civil service, organisational structure, posts of service, fulfillment of vacancy and code of conduct
  - 1.11 Functional scope of public services
  - 1.12 Public Service Charter
  - 1.13 Concept, objective and importance of public policy
  - 1.14 Fundamentals of management : planning, organizing, directing, controlling, coordinating, decision making, motivation and leadership
  - 1.15 Government planning, budgeting and accounting system
  - 1.16 Major events and current affairs of national and international importance
2. **General Ability Test (25 ×1 Mark = 25 Marks)**
  - 2.1 **Verbal Ability Test (8×1 Mark = 8 Marks)**

Jumble words, Series, Analogy, Classification, Coding-Decoding, Matrix, Ranking Order Test, Direction and Distance Sense Test, Common Sense Test, Logical Reasoning, Assertion and Reason, Statement and Conclusions
  - 2.2 **Numerical Ability Test (9×1 Mark = 9Marks)**

Series, Analogy, Classification, Coding, Arithmetical reasoning/operation, Percentage, Ratio, Average, Loss & Profit, Time & Work, Data interpretation & Data verification
  - 2.3 **Non-verbal/Abstract Ability Test (8×1 Mark = 8 Marks)**

Figure Series, Figure Analogy, Figure Classification, Figure Matrix, Pattern Completion/Finding, Analytical Reasoning Test, Figure Formation and Analysis, Rule Detection, Water images, Mirror images, Cubes and Dice & Venn-diagram

Part (II) : - General Technical Subject (50 Marks)

१. नेपालमा शिक्षा

- १.१ प्राचिनकाल देखि वर्तमानसम्म इतिहास
- १.२ विद्यालय तहको शिक्षा
- १.३ उच्च शिक्षा
- १.४ शैक्षिक संगठन
- १.५ अनौपचारिक शिक्षा
- १.६ आधारभूत शिक्षा र वर्तमान सन्दर्भ

२. पाठ्यक्रम

शिक्षाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि, पाठ्यक्रमको अर्थ र अवधारणा, छनौटका आधारहरू, निर्माण प्रक्रिया, आवश्यक अंगहरू, मूल्याङ्कनका मापदण्ड, परिवर्तनका कारणहरू, परिमार्जनको आवश्यकता, निर्माण र परिमार्जनमा पाठ्यक्रम विकास केन्द्रको भूमिका, पाठ्यक्रम विकास केन्द्रद्वारा प्रकाशित कक्षा ६ देखि १० सम्मको पाठ्यक्रम सम्बन्धी जानकारी, नेपाली सेना अन्तर्गतका विद्यालयहरूमा लागू गरिएका सबै तहका पाठ्यक्रम सम्बन्धी जानकारी ।

३. पाठ्यपुस्तक

निर्माण प्रक्रिया, परिमार्जनको आवश्यकता, पाठ्यपुस्तकका गुणहरू, पाठ्यपुस्तक निर्माणमा पाठ्यक्रम विकास केन्द्रको भूमिका, पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तकको सम्बन्ध ।

४. शिक्षा मनोविज्ञान

- ४.१ भूमिका,
- ४.२ सिकाइका सिद्धान्तहरू,
- ४.३ प्रभावकारी सिकाइमा प्रभाव पार्ने तत्वहरू
- ४.४ शिक्षणमा सिकाइको प्रयोग

५. सिकाइ सिद्धान्त

शिक्षण-सिकाइका उपयोगी सिद्धान्तहरू, शिक्षण-सिकाइका नियमहरू तथा शिक्षण-सिकाइमा उत्प्रेरणाको प्रभाव र प्रवृत्तिको भूमिका, बाल मनोविज्ञान, शिक्षणका उद्देश्यहरू, शिक्षण प्रक्रियामा निरीक्षण र सुपरिवेक्षण, शिक्षकको भूमिका, शिक्षकमा हुनुपर्ने गुणहरू (शैक्षिक, सामाजिक, व्यक्तिगत आदि), शिक्षकमा हुनुपर्ने आधारभूत ज्ञान (विषयवस्तुको ज्ञान, विषय शिक्षणका उद्देश्यको ज्ञान, बाल मनोविज्ञानको ज्ञान, शिक्षणविधिको ज्ञान, शिक्षण योजनाको ज्ञान, शैक्षिक सामग्रीको ज्ञान, मूल्याङ्कन सम्बन्धी ज्ञान)

६. शिक्षण विधि

- ६.१ अवधारणा र विधिहरू:
  - ६.१.१ व्याख्यान विधि
  - ६.१.२ छलफल विधि
  - ६.१.३ खोज विधि
  - ६.१.४ आगमन र निगमन विधि
  - ६.१.५ परियोजना विधि
  - ६.१.६ समस्या समाधान विधि
- ६.२ प्रभावकारी शिक्षण-सिकाइका निमित्त विधिको चयन र उपयोग:

७. शैक्षणिक योजना तथा सामग्री

- ७.१ शैक्षणिक योजनाको अर्थ र आवश्यकता, किसिम - वार्षिक योजना, एकाइ योजना र दैनिक पाठ्ययोजना ।
- ७.२ शैक्षिक सामग्रीहरूको किसिम, निर्माण र यसको प्रभावकारिता ।
- ७.३ प्रभावकारी शिक्षणका निमित्त शैक्षणिक योजना र सामग्रीहरूको प्रयोग ।

८. शिक्षण प्रक्रियामा निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण

- ८.१ निरीक्षणको अर्थ, अवधारणा र उद्देश्यहरू, निरीक्षकको भूमिका र निरीक्षण योजना, कक्षा निरीक्षणमा निरीक्षकको भूमिका, निरीक्षण तरिका, निरीक्षण पश्चातका कार्यहरू तथा सुझाव, नेपालमा निरीक्षण व्यवस्था ।
- ८.२ सुपरिवेक्षणको अर्थ, अवधारणा र उद्देश्यहरू, यसको आवश्यकता, विधिहरू, सुपरिवेक्षण र निरीक्षणमा भिन्नता र समानता, सुपरिवेक्षकको भूमिका ।
- ८.३ निरीक्षणका आधुनिक सिद्धान्त र अवधारणाहरू

९. परीक्षा र मूल्याङ्कन

अर्थ र आवश्यकता, परीक्षा र मूल्याङ्कनमा फरक, मूल्याङ्कनका प्रकृति र उद्देश्यहरू, प्रविधिहरू, नेपालमा वर्तमान परीक्षा प्रणालीको स्थिति र आवश्यकता, परीक्षाको किसिम (लिखित, मौखिक, प्रयोगात्मक), मूल्याङ्कनका साधनहरू, निर्माणात्मक र निर्णयात्मक मूल्याङ्कन विधि

१०. परीक्षा सञ्चालन

व्यवस्थापन, परीक्षा सञ्चालन गर्दा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू, परीक्षा सञ्चालनमा सुपरिवेक्षकको अधिकार र कर्तव्य, परीक्षा सञ्चालन सम्बन्धी नियमहरू ।

११. प्रश्नपत्र निर्माण

विशेषताहरू र किसिम, प्रश्नपत्र निर्माण प्रक्रिया, विशिष्टीकरण तालिकाको महत्व र निर्माण, प्रश्नपत्र निर्माण गर्दा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरू, प्रश्नपत्रको विश्वसनीयता र वैधता ।

१२. उत्तरपुस्तिका परीक्षण

प्रक्रिया, अर्थ र आवश्यकता, निर्माण प्रक्रिया, उत्तरपुस्तिका परीक्षण सम्बन्धी निर्देशिकाको निर्माण तथा यसमा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू, परीक्षाफलको विश्लेषण र यसको उपयोगिता ।

१३. सेवासंग सम्बन्धित विद्यमान कानून

- १३.१ निजामती सेवा ऐन
- १३.२ निजामती सेवा नियमावली
- १३.३ शिक्षा ऐन
- १३.४ शिक्षा नियमावली
- १३.५ नेपाल शिक्षा सेवा (गठन, समूह तथा श्रेणी विभाजन र नियुक्ति) नियमहरू
- १३.६ शिक्षक सेवा आयोग नियमावली
- १३.७ नेपालको संविधान (शिक्षासंग सम्बन्धित मात्र)

१४. शैक्षिक अनुसन्धान तथा विकास

- १४.१ कार्यमूलक अनुसन्धान (Action Research) र यसको प्रयोग
- १४.२ फर्मेटिभ अनुसन्धान (Formative Research) र यसको प्रयोग
- १४.३ शैक्षिक विकासमा अनुसन्धानको प्रयोग

१५. शिक्षक शिक्षा

- १५.१ ऐतिहासिक पृष्ठभूमि
- १५.२ शिक्षक तालिमसम्बन्धी वर्तमान व्यवस्था
- १५.३ तालिम दिने निकायहरू